

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу **Нежид Юлії Степанівни** на тему **«Організаційно-економічний механізм регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки»**, подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 – Менеджмент

Актуальність теми дослідження. Економічне зростання та процвітання будь-якої країни в сучасних умовах неможливе без подолання проблем безробіття, зростання інвестицій в трудові ресурси та створення максимально сприятливого середовища для розвитку та віддачі людського капіталу.

Україна була і є аграрною країною, забезпечуючи продовольством внутрішній попит та експортуючи критично важливі продукти харчування для низки країн Близького Сходу, Африки, Азії та Європи. Кризовий стан економіки в Україні, посилений військовим станом, поставив нові виклики перед національним аграрним сектором. Більше того, Україна перебуває у процесі подолання «відкладених» наслідків постпандемічної кризи, характерної для всіх країн світу. Тенденції природного скорочення населення, посилення міграції внаслідок низки об'єктивних та суб'єктивних процесів, тінізація економіки, спричиняють деструктивний вплив на рівень зайнятості населення, що особливо відчутне для підгалузей АПК. Більше того, зниження рівня зайнятості в аграрному секторі є фактором занепаду сільських територій та перетворення їх в депресивні території.

Відтак, проблематика пошуку шляхів регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки на інституційному, регіональному та локальному рівнях з погляду сучасних теорій та практик менеджменту є актуальною та своєчасною для українських реалій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні наукові положення, висновки, рекомендації дисертаційної роботи мають теоретичне та методологічне обґрунтування. Це обумовлено, зокрема, глибиною здійсненого здобувачем опрацювання значної кількості інформаційних джерел (300 найменувань), які відповідають специфіці теми дисертації. В результаті аналізу теоретичних, методологічних та організаційних передумов менеджменту зайнятості в аграрному секторі автором визначені основні напрями удосконалення механізму регулювання зайнятості в аграрному секторі.

У першому розділі – «Наукові засади та передумови організаційно-економічного регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки» – проведено глибокий аналіз наукових поглядів щодо сутності категорії «зайнятість» та її ролі у процесі управління аграрним сектором, визначено фактори формування зайнятості в аграрному секторі економіки та удосконалено структурно-компонентний підхід до реалізації організаційно-

економічного механізму регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки України.

У другому розділі – «Оцінка сучасного стану регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки» – проведено аналіз демографічного фактора зайнятості сільського населення; оцінено тенденції рівня зайнятості населення та ринку праці в аграрному секторі економіки; проаналізовано оплату праці як домінуючий економічний фактор формування зайнятості в аграрному секторі економіки.

У третьому розділі – «Удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки» автором удосконалено підходи до ідентифікації складових та послідовності імплементації стратегії детінізації зайнятості в аграрному секторі економіки; проведено моделювання факторів і рівня зайнятості в аграрному секторі на регіональному рівні; розроблено напрямки удосконалення інституційного середовища реалізації організаційно-економічного механізму регулювання зайнятості.

Дисертаційне дослідження являє собою конкретний внесок у теорію та методологію управління зайнятістю, є основою для розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів її регулювання в аграрному секторі.

Результати дослідження можуть бути використані у практичній діяльності органів державної влади різних рівнів; аграрних підприємств; науковцями – як основа подальших наукових пошуків у даному напрямі.

Достовірність результатів і новизна досліджень. Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, базується на застосуванні сучасних методів проведення наукових досліджень. Зміст дисертаційної роботи відображає її основні положення відповідно до структурної побудови та логічної схеми викладення матеріалу. Дослідження відповідають офіційним матеріалам статистики, державних органів управління та літературним джерелам.

Дослідження результати якого викладені в рецензованій дисертаційній роботі, виконувались в рамках тем наукових досліджень кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва «Удосконалення методології бухгалтерського обліку, аудиту і оподаткування в аграрних підприємствах різних організаційно-правових форм господарювання» (номер державної реєстрації 0116U005796) та кафедри обліку, аудиту та оподаткування Державного біотехнологічного університету «Удосконалення методології організації обліку в умовах діджиталізації економіки та зміцнення економічної безпеки» (номер державної реєстрації 0121U11966).

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 17 наукових працях, з яких 6 – у наукових фахових виданнях України та іноземних фахових

виданнях. Вони відображають зміст теоретичного, аналітичного та практичного аспектів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів включає наступне.

Автором уперше розроблено концептуальний підхід до реалізації організаційно-економічного механізму регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки на інституційному рівні, що базується на концептуально-цільовому, структурно-змістовному та результативному блоках і передбачає нагальність трансформацій демовідтворювальних, соціально-економічних і галузевих важелів, а також детінізації зайнятості в аграрному секторі економіки України.

За результатами проведеного дослідження автором удосконалено:

- структурно-компонентний підхід до реалізації організаційно-економічного механізму регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки, який ураховує фактори макро-, мезо- та мікрорівня, оптимізує процес прийняття управлінських рішень щодо ефективного регулювання зайнятості, що підвищить рівень конкурентоспроможності аграрного сектора та забезпечить продовольчу безпеку;

- підходи до ідентифікації складових та послідовності імплементації стратегії детінізації зайнятості в аграрному секторі економіки, що, разом із наявними, включає вплив інституційного, економічного, мотиваційного, науково-інноваційного та організаційно-управлінського імперативів подолання тіньової зайнятості і передбачає досягнення збалансованої системи трудових відносин, подолання деформації бюджету, створення сприятливого бізнес-клімату для підвищення інвестиційної привабливості, розвиток підприємництва, підвищення конкурентоспроможності аграрного ринку праці тощо;

- концептуальні положення моделювання рівня зайнятості в аграрному секторі, які дозволяють оцінити прямий і опосередкований вплив екзо- та ендогенних факторів, установити інтервальні контури рівня зайнятості в умовах домінуючого впливу демовідтворювальних, соціально-економічних процесів, а також галузевої структури сільськогосподарського виробництва, та визначити подальші управлінські рішення щодо регулювання зайнятості на регіональному рівні.

Дістало подальшого розвитку:

- сутнісно-змістовне наповнення категорії «зайнятість», що, поруч з існуючими, полягає у її розумінні як сфери виробничих відносин працівників, що не суперечить законодавству, яка забезпечує реалізацію потенційних можливостей та прав працівників щодо використання своєї робочої сили, реалізації людського капіталу, для створення благ, задоволення потреб і формування корисного ефекту в економічній, соціальній та правовій галузях, є фундаментом економічного розвитку економіки та передбачає виокремлення серед її складових людського капіталу як домінуючого фактора, що визначає всі продуктивні здібності індивіда, сформовані в результаті життєвого досвіду

і розвинені шляхом інвестування в освіту, підвищення кваліфікації, самовдосконалення;

– сутнісно-змістовне наповнення категорії «організаційно-економічний механізм регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки», яке ідентифікує її як складну систему впорядкованих, узгоджених форм, методів, інструментів, важелів управління людським капіталом, спрямованих на забезпечення, стимулювання, регулювання процесів виробництва, розподілу, обміну, споживання в аграрному секторі економіки та контроль за ними;

– методичний підхід до встановлення тенденцій зайнятості, що базується на диференціації аналізу впливу факторів національного, регіонального та галузевого рівнів і разом із наявними, передбачає систему секторального аналізу зайнятості, установа її структурних зрушень та визначення коефіцієнта локалізації зайнятих і дозволяє посилити дієвість організаційно-економічного механізму регулювання зайнятості на національному та регіональному рівнях;

– обґрунтування концепту гідної оплати праці в сільському господарстві, що передбачає перегляд її місця у структурно-логічному ланцюгу функціонування домогосподарств і розгляд її як домінантного економічного фактора формування зайнятості в аграрному секторі економіки.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Зміст дисертації відображає її основні положення відповідно до структурної побудови та логічної схеми викладення матеріалу. Дослідження базуються на законах України; офіційних матеріалах Державної служби статистики України, Державної служби зайнятості, Головного управління статистики в Харківській області, Міністерства економіки України, Національного агентства з питань запобігання корупції; наукових працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Виходячи з цього можна говорити про достатній рівень достовірності одержаних результатів дослідження.

Ознайомлення з дисертацією, опублікованими роботами автора по темі досліджень та документами про впровадження отриманих результатів свідчить про достатній ступінь їх обґрунтованості та повноту викладення основних положень. Необхідний рівень обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій досягався також за рахунок використання значного масиву інформації, вмілої її обробки з використанням різноманітних методів дослідження і застосуванням комп'ютерної техніки.

Апробацію результатів досліджень здійснено на 11 науково-практичних конференціях, обговорювались та отримали позитивну оцінку в роботі конкретних наукових установ та аграрних підприємств.

Оцінка оформлення дисертації. Дисертацію оформлено згідно зі встановленими вимогами. Дисертаційна робота структурно складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Висновки та пропозиції аргументовані й змістовні. Оpubліковані наукові праці відповідають змісту дисертаційної роботи, стисло висвітлюють основні положення та результати дослідження.

Дисертаційна робота написана діловою українською мовою з дотриманням наукового стилю. Матеріал викладено в логічній послідовності, робота характеризується смисловою завершеністю, точністю використання спеціальної термінології.

Дисертаційна робота за своїм фаховим спрямуванням відповідає переліку напрямів дослідження спеціальності 073 – Менеджмент.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. В дисертації роботі присутні деякі дискусійні положення, суть полягає в наступному.

1. При формуванні наукової новизни роботи потребує більшого обґрунтування зміст тверджень «структурно-компонентний підхід до реалізації організаційно-економічного механізму регулювання зайнятостю в аграрному секторі економіки, який враховує фактори макро-, мезо-, мікрорівня, оптимізує процес прийняття управлінських рішень щодо ефективного регулювання зайнятостю, що забезпечить продовольчу безпеку» та «сутнісно-змістовне наповнення категорії «зайнятість», що, поруч з існуючими, полягає у її розумінні як сфери виробничих відносин працівників, що не суперечить законодавству, яка забезпечує реалізацію потенційних можливостей та прав працівників, щодо використання своєї робочої сили, реалізації людського капіталу, для створення благ, задоволення потреб і формування корисного ефекту в економічній, соціальній та правових сферах, є фундаментом економічного розвитку економіки та передбачає виокремлення серед її складових людського капіталу як домінуючого фактору, що визначає всі продуктивні здібності індивіда, які були сформовані в результаті життєвого досвіду і розвинені шляхом вкладання інвестицій в освіту, підвищення кваліфікації, самовдосконалення».

2. В дисертаційній роботі автором доцільно було б розкрити стан виробництва продукції сільського господарства в країні і в регіональному розрізі та визначити частку продукції, яка виділена на рослинництво і тваринництво, що значно посилює б рівень наукового дослідження.

3. Автором не достатньо обґрунтовано чому до багатофакторної моделі було включено наступні фактори: середньомісячна заробітна плата штатних працівників, рівень вибуття робочої сили, показник заміщення робочої сили, щільність поголів'я ВРХ, голів на 100 га с.-г. угідь, коефіцієнт потенційного демографічного заміщення на 100 осіб, коефіцієнт пенсійного навантаження на 100 осіб.

4. Автором не досить чітко обґрунтовано сутність поняття «неформальна зайнятість».

5. Чітко не простежено, як сформований додаток Ф. (с. 277) «Зарубіжний досвід регулювання зайнятості населення» впливає на проведене наукове дослідження.

6. На окремих сторінках дисертаційної роботи відсутні посилання на літературні джерела. Список окремих літературних джерел оформлений з порушенням вимог.

7. Робота містить деякі редакційні неточності.

Але надані зауваження не мають суттєвого впливу на загальний рівень та позитивну оцінку дисертаційної роботи Нежид Юлії Степанівни.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Нежид Ю.С. є самостійною, завершеною науковою працею. Отримані результати дослідження і представлені рекомендації забезпечують розв'язання важливого науково-прикладного завдання, що пов'язане з обґрунтуванням теоретико-методологічних засад та розробкою практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки України.

За своїм змістом, актуальністю, новизною, вагомістю одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованістю і достовірністю, а також практичною цінністю сформованих положень і висновків, дисертаційна робота **Нежид Юлії Степанівни** на тему **«Організаційно-економічний механізм регулювання зайнятості в аграрному секторі економіки»** відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор, Нежид Юлія Степанівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент», галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Рецензент

**кандидат економічних наук,
доцент,**

доцент кафедри ЮНЕСКО

«Філософія людського спілкування»

та соціально-гуманітарних дисциплін

**Державного біотехнологічного
університету**

М.С. Пономарьова

М.С. Пономарьова М.С.
Дізнайтеся більше